

Mgr inż. Stanisław Duchowski
Naczelny Dyrektor PMPPW
w latach 1970 - 1982

Uchronić od zapomnienia Przedsiębiorstwo Materiałów Podsadzkowych Przemysłu Węglowego

Zainteresowanie piaskiem jako materiałem nadającym się do podsadzania podziemnych wyrobisk górniczych węgla kamiennego datuje od końca XIX wieku. Już w 1894 roku wykorzystano w ówczesnej Kopalni Węgla Kamiennego „Paryż” w Dąbrowie Górniczej.

Samoczynne zamulanie podziemnych wyrobisk górniczych piaskiem zalegającym w nadkładzie karbonu, zanotowano po raz pierwszy w Kopalni Węgla Kamiennego „Niwka” w Sosnowcu. Fakt ten zwrócił uwagę na możliwość wykorzystania piasku transportowanego wodą do podziemnych wyrobisk górniczych.

Znaczenie podsadzki hydraulicznej

Teoretykiem dającym początek podsadźce hydraulicznej był inż. L. Tyszka, którego założenia rozwinął w okresie międzywojennym prof. Witold Budryk.

Opracowane naukowe metody hydraulicznego podsadzania i uzyskane pozytywne wyniki dały podstawę do uznania Polski, jako kolebki podsadzki hydraulicznej.

Dobre wyniki stosowania podsadzki spowodowały, że już w okresie międzywojennym znaczna część kopalń węgla kamiennego prowadziła ją na skalę przemysłową.

Znaczenie podsadzki hydraulicznej w górnictwie podziemnym, a w szczególności w górnictwie w górnictwie węgla kamiennego było bardzo duże. Podsadzka bowiem miała na celu wypełnienie wybranych przestrzeni, a równocześnie podparcie otwartego stropu za posuwającym się frontem wybierania węgla, co wpływa na poprawę warunków bezpieczeństwa zatrudnionej załogi górniczej.

Wielkość ciśnienia górotworu, jakie po podsadzeniu wyrobiska przejmuje podsadzka, związana jest z głębokością eksploatacji i ciężarem właściwym skał.

Za pomocą podsadzki kierujemy przeto stropem, w związku z czym sposób wykonywania podsadzki i dobór materiału podsadzkowego powinien być dostosowany do jakości skał stropowych i spągowych oraz do grubości pokładu tak, by osiągnąć jak najmniejszą ścisłość podsadzki, a co za tym idzie, jak najmniejsze osiadanie warstw wyżej leżących oraz terenu na powierzchni.

Największy udział wydobycia węgla ponad 36 % nastąpił na przełomie lat 1962-1970 z wyrobisk z posadzką hydrauliczną z grubych pokładów oraz wzrastająca eksploatacja węgla z tą posadzką w filarach ochronnych pod licznymi ważnymi obiektami na powierzchni wyjaśniają dobitnie rolę i znaczenie posadzki hydraulicznej w polskich kopalniach węgla.

W porównaniu z innymi rodzajami posadzki, a więc suchą posadzką pneumatyczną, inną pneumatyczną lub samostaczającą się, na pierwszym miejscu stawia się posadzkę hydrauliczną ze względu na jej szerokie zastosowanie i techniczną wartość. Wiąże się to również z najmniejszą ściśliwością posadzki hydraulicznej kształtująca się w granicach 3 do 10%, w przeciwstawieniu do posadzki suchej, wynoszącej 15 do 30%, nieraz i więcej.

W 1945 roku urządzenia posadzkowe zainstalowane były w 35 kopalniach, które posiadały 46 czynnych zbiorników posadzkowych zaopatrywanych przez 23 małe piaskownie przykopalniane.

Utworzenie i działalność PMPPW

Celem właściwego wykorzystania złóż piasku posadzkowego i ich racjonalnego, ekonomicznego zagospodarowania, ówczesny Centralny Zarząd Przemysłu Węglowego wysunął w 1946 roku projekt utworzenia odrębnego, specjalistycznego przedsiębiorstwa, którego zadaniem byłoby wydobywanie i transport piasku posadzkowego do kopalń węgla kamiennego stosujących posadzkę hydrauliczną.

Z dniem 1.01.1951r. decyzją Ministra Górnictwa powołano do życia przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Przedsiębiorstwa Materiałów Posadzkowych Przemysłu Węglowego z siedzibą w Katowicach.

Główne kierunki działania przedsiębiorstwa polegały na:

- rozpoznaniu złóż i budowie nowych kopalń piasku posadzkowego,
- zakupie, modernizacji, unifikacji maszyn i urządzeń,
- przygotowaniu kadry technicznej do nowych zadań produkcyjnych.

Wzrost wydobycia węgla kamiennego z filarów ochronnych, w których uwięzionych było wiele milionów ton kopaliny spowodował konieczność uintensywnienia eksploatacji piasku posadzkowego.

Wielkość produkcji piasku na przestrzeni istnienia przedsiębiorstwa wyniosła łącznie 1.081 mln m³. W 1970 roku osiągnięto najwyższe wydobycie piasku posadzkowego w ilości 42.473 tys. m³.

W trakcie eksploatacji górniczej pozyskiwano także kopaliny towarzyszące jak piaski

budowlane, formierskie, żwiry i pospółki piaskowo-żwirowe.

Przedsiębiorstwo realizowało w pełni zapotrzebowanie resortu górnictwa i energetyki na te kopaliny, przyczyniając się tym samym do wykonania planów produkcyjnych kopalń węgla kamiennego, a co najistotniejsze w tym ograniczenie szkód górniczych na powierzchni, zagrożeń pożarowych, tupań itp.

Dla zaspokojenia szybko narastających potrzeb produkcyjnych podejmowano również na szeroką skalę prace geologiczno- poszukiwawczą w celu rozeznania bazy surowcowej.

W wyniku tych prac zrejonizowano i udokumentowano wiele nowych złóż o łącznych zasobach około 3,5 miliarda m³, które dały podstawę do budowy dużych i zasobnych kopalń pisku podsadzkiego.

Poprzez działalność inwestycyjną wybudowano 5 nowych kopalń piasku, które pozwoliły na likwidację piaskowni przykopalnianych o małych zasobach, niskiej jakości materiału i przestarzałym usprzętowieniu technicznym.

Nowowyprowadzone kopalnie zostały wyposażone w nowoczesne koparki i urządzenia do urabiania i ładowania piasku. Eksploatowane złoża charakteryzowały się dużą miąższością dochodzącą do 40 m, a wysokość skarb osiągała ok. 12 m. Długość frontów eksploatacyjnych wynosiła ok. 1.800 m. Odwodnienie złóż zapewniono poprzez wykonanie pompowni, sieci kanałów i rowów, łącznie odprowadzano ok. 180 m³ wody na minutę. Prawie 70 % wody z odwodnienia zasilala i w dalszym ciągu zasila sieć gospodarki komunalnej Śląska.

W ramach działalności górniczej coraz większą rolę odgrywało zwałowanie odpadów pogórnich i poelektrownianych, których wielkość w 1985 roku wyniosła 10,6 mln Mg. Odpady te składowane były głównie w wyrobiskach popiaskowych. Przedsiębiorstwo wypracowało odpowiednie własne rozwiązania technologiczne ich zwałowania oraz profilaktykę przeciwpożarową. W ramach działalności górniczej przedsiębiorstwo również prowadziło likwidację płytko zalegających wyrobisk podziemnych, metodą podsadzania otworowego. W wyniku tych robót były zabezpieczone szczególnie czule na odkształcenia terenu obiekty przemysłowe w gęsto zabudowanych rejonach GOP-u.

Sieć transportowa przedsiębiorstwa

Równolegle z budową kopalń piasku rozbudowywano również sieć kolejową, w skład której weszły magistrale wschodnia, północna i południowa, kilkanaście stacji i liczne bocznicie kolejowe.

W sumie sieć kolejowa przedsiębiorstwa wynosiła ok. 700 km torów stałych, z których około

zbiorników czystej wody. Rekultywacja o kierunku leśnym dominowała w rejonie Szczakowej koło Jaworzna, Bukowna, Siemoni i Sączowa, a wodnym w postaci wielozadaniowych zbiorników Chechło koło Tarnowskich Gór, Pławniowice, Dzierżno Duże, Pogoria III i IV Dąbrowa Górnicza, Dzieckowice i Sosina w Jaworznie. Zbiorniki te obecnie stanowią dużą atrakcję rekreacyjno - wypoczynkową dla mieszkańców Województwa Śląskiego.

Przedsiębiorstwo Materiałów Podsadzkowych Przemysłu Węglowego było przedsiębiorstwem państwowym, działającym na zasadach ogólnych jako jednostka wielozakładowa, w skład którego wchodziły cztery kopalnie piasku:

- Kopalnia Piasku „Kuźnica Warężyńska” w Dąbrowie Górniczej,
- Kopalnia Piasku „Szczakowa” w Jaworznie,
- Kopalnia Piasku „Kotlarnia” w Kotlarni.
- Kopalnia Piasku „Maczki-Bór” w Sosnowcu

i cztery zakłady usługowe:

- Zakład Remontu Taboru Kolejowego w Pyskowicach,
- Zakład Remontu Urządzeń Eksploatacyjnych w Sosnowcu,
- Zakład Budownictwa Wodnego i Rekultywacji w Czeladzi.

W sumie Przedsiębiorstwo zatrudniało około 7000 pracowników.

W wyniku przemian ustrojowych w kraju w 1995 roku Przedsiębiorstwo uległo reorganizacji a Kopalnie i Zakłady stały się samodzielnymi jednostkami gospodarczymi.

Katowice, grudzień 2012 r.